

Bevolkingsgroei en immigratie in Rusland

Jan Limbeek

Premier Vladimir Poetin stelde onlangs de demografische doelstelling voor 2015 vast op een bevolkingsgrootte van 143 miljoen zielen. Dit is een groei van 1,2 miljoen ten opzichte van 2010. Hoe realistisch is die eis?

Eind 1992 telde Rusland een recordaantal inwoners van 148,6 miljoen mensen. Sindsdien verloor Rusland 6,8 miljoen zielen. Dit had twee keer zoveel kunnen zijn, als de toestroom van immigranten het natuurlijk bevolkingsverlies (geboorten minus sterfte) niet deels gecompenseerd had. In 1994 en 2009 groeide de bevolking zelfs dankzij de immigratie.

Rusland is een echt immigratieland. Na de Verenigde Staten komen nergens zoveel mensen een land binnen als in Rusland. Dit geldt niet alleen voor etnische Russen, die Poetin met bonussen verleidt om naar Rusland te migreren. Ook veel niet-Russische inwoners van de buurlanden van Rusland – het nabije buitenland – komen graag naar Rusland om er te wonen en te werken, omdat ze Russisch spreken, de grenzen makkelijk te passeren zijn en er (beter betaald) werk is. Illegalen kunnen er relatief eenvoudig aan een woon- en werkvergunning komen.

Het Russische migratiesaldo (immigratie minus emigratie) was sinds 1975 altijd positief en sinds de onafhankelijkheid van Rusland eind 1991 fors positief. Met name in de jaren 1993-1998 was de toestroom van immigranten groot. In de overige jaren van het onafhankelijke Rusland lag het migratiesaldo boven de 250 duizend. Alleen in de periode 2002-2006 was dit aanmerkelijk minder, evenals vorig jaar. Zou het migratiesaldo in 2010 op het peil zijn gebleven van 2007-2009, dan was de bevolking in 2010 voor het tweede achtereenvolgende jaar gegroeid.

Tabel 1. Veranderingen bevolking van Rusland door natuurlijke groei en migratie, 1990-2009 (x1000)

	Bevolking op 1 januari	Totale groei	Natuurlijke groei	Migratiesaldo
1990	147.665,1	608,6	333,6	275,0
1991	148.273,7	241,0	104,9	136,1
1992	148.514,7	47,0	-219,2	266,2
1993	148.561,7	-205,8	-732,1	526,3
1994	148.355,9	104,0	-874,0	978,0
1995	148.459,9	-168,3	-822,0	653,7
1996	148.291,6	-263,0	-776,5	513,5
1997	148.028,6	-226,5	-740,6	514,1
1998	147.802,1	-262,7	-691,5	428,8
1999	147.539,4	-649,3	-918,8	269,5
2000	146.890,1	-586,5	-949,1	362,6
2001	146.303,6	-654,3	-932,8	278,5
2002	145.649,3	-685,7	-916,5	230,8
2003	144.963,6	-795,4	-888,5	93,1
2004	144.168,2	-694,0	-792,9	98,9

	Bevolking op 1 januari	Totale groei	Natuurlijke groei	Migratiesaldo
2005	143.474,2	-720,7	-846,6	125,9
2006	142.753,5	-532,5	-687,0	154,5
2007	142.221,0	-212,2	-470,4	258,2
2008	142.008,8	-104,8	-362,0	257,2
2009*	141.904,0	10,5	-248,9	259,4

* De gegevens van 2009 wijken iets af van die in tabel 2. Die is van recenter datum en dus betrouwbaarder.

Bron: Russische Federale Staatsdienst voor de Statistiek Rosstat (www.gks.ru)

Tabel 2 laat zien dat het migratiesaldo van 2010 sterk is verminderd, maar dat de natuurlijke krimp van de bevolking weer kleiner is geworden. Weliswaar is het sterftcijfer van 2010 gestegen naar 14,3 promille, maar deze stijging komt exclusief voor rekening van de [hitte en smog](#) die grote delen van Rusland teisterden in de periode juli-half augustus.

Als we die extra sterfte van naar schatting 44.700 niet meerekenen, dan komt het sterftcijfer uit op 14,0‰. Het geboortecijfer in 2010 steeg weer, zoals vrijwel ieder jaar sinds 1999, tot 12,6‰. Met andere woorden, op elke 10.000 mensen kwamen er in 2010 126 bij en gingen er 143 af. Zelfs inclusief de extra sterfte als gevolg van de hitte en smog kromp de natuurlijke bevolking weer minder in 2010: 241.400 ten opzichte van 248.800 in 2009.

Tabel 2. Natuurlijke en totale krimp van de bevolking in 2009 en 2010 (absolute getallen en ‰)

	Absolute getallen (x1000)			Per 1000 inwoners	
	2010	2009	Vershil	2010	2009
Geboorten	1.789,6	1.761,7	27,9	12,6	12,4
Sterfte	2.031,0	2.010,5	20,5	14,3	14,2
Natuurlijke krimp	241,4	248,8	-7,4	1,7	1,8
Migratiesaldo*	158,1	259,4	-101,3	1,1	1,8
Totale krimp[#]	83,3	-10,6	93,9	0,6	-0,1
Bevolkingsgrootte (31 dec)	141.831,2	141.914,5	83,3		

De gegevens van 2010 zijn gebaseerd op de maandelijkse rapportage en zullen nog enigszins herzien worden als de jaarrapportage van 2010 bekend wordt.

* Met name de migratiecijfers kunnen nog flink wijzigen. Volgens de maandrapportage van 2009 bedroeg het migratiesaldo 247,4 duizend mensen en volgens de hier vermelde latere jaarrapportage 259,4 mensen. Het jaarcijfer van 2010 is nog niet beschikbaar. Het verschil in migratiesaldo tussen 2010 en 2009 is dus waarschijnlijk lager en het verschil in totale krimp derhalve ook.

Min is bevolkingsgroei.

Bron: Russische Federale Staatsdienst voor de Statistiek Rosstat (www.gks.ru)

Ondanks de extra sterfte is de levensverwachting in 2010 van mannen en vrouwen samen gestegen van 68,7 naar 69 jaar. Hoe kan de levensverwachting gestegen zijn, terwijl de sterfte toegenomen is? De levensverwachting bij de geboorte is gebaseerd op het aantal jaren dat pasgeborenen theoretisch kunnen verwachten in hun leven. Daarbij kijkt men naar het gemiddelde sterftcijfer van de huidige bevolking. In 2010 is de sterfte gestegen als gevolg van de hitte en de smog. Maar het waren vooral de

ouderen die het loodje legden. Jongere bevolkingsgroepen ervoeren de hitte en de smog als lastig, maar het werd ze niet fataal. Onder hen daalde de sterfte, zoals sinds 2006 het geval was. De gemiddelde leeftijd waarop een Rus stierf steeg, en de levensverwachting dus ook.

Volgens vicepremier Aleksandr Zjoeikov is sinds 2006 het geboortecijfer gestegen met 23 procent en het sterftcijfer gedaald met 11 procent. Het geboortecijfer en het sterftcijfer kruipen ieder jaar dichterbij elkaar. Maar demografen verwachten niet dat ze elkaar ontmoeten. De Russische bevolking zal dus elk jaar op een natuurlijke manier achteruit gaan. Demografen verwachten echter ook dat de immigratie de komende decennia toeneemt of hoog blijft. Zie bijvoorbeeld de laatste [prognose van de Staatsdienst voor de Statistiek](#) van april 2010. Het positieve migratiesaldo zal de natuurlijke achteruitgang overcompenseren, zodat de bevolking in ieder geval de komende jaren toch groeit.

[Het wisselende beeld van 2010](#) is geen verrassing. Poetin gaat ervan uit dat de immigratie zich de volgende jaren weer herstelt. Andere Russische politici, zoals minister van Gezondheid, Tatjana Golikova, voorspelden al veel eerder bevolkingsgroei.

Toch blijven de meeste (westerse) instanties en de media volharden in negatieve voorspellingen. Hoe onmogelijk dat op middellange termijn ook is. Alleen in geval van een nucleaire oorlog of dergelijke rampen kan de bevolking voor 2025 inkrimpen met vele miljoenen.

Hoe kan dit nu, de wetenschappers en opiniemakers zijn toch niet gek? Ten minste twee factoren spelen hier een rol. Ten eerste is men al decennia bezig met het schetsen van een inktzwarte demografische toekomst. Bijna iedereen deed hieraan mee, ook de Russen zelf. Het is niet gemakkelijk in deze omstandigheden van gedachten te veranderen en de demografische toekomst minder zwart te zien. Ten tweede duurt het ten aanzien van Rusland altijd lang voor de realiteit het wint van de vooringenomenheid. Zo werd Poetin nog lang na zijn verkiezing tot president in 2000 afgeschilderd als het knechtje van de oligarchen.

Alleen op lange termijn (na 2030) lijkt inkrimping van de Russische bevolking onvermijdelijk omdat de groep die dan voor nageslacht moet zorgen kleiner zal zijn en de immigratiebron van Russisch sprekenden niet onuitputtelijk is. In welke omvang de bevolking tegen die tijd daalt valt niet te voorzien. Maar een niveau van 116 miljoen in 2050, waarvan een rapport van Standard & Poor's uit maart 2011 spreekt, lijkt onwaarschijnlijk. Als het gemiddelde prognose-scenario van Roskomstat uitkomt en Rusland eind 2030 139 miljoen inwoners telt, moet de krimp daarna elk jaar ruim een miljoen gaan bedragen om 116 miljoen te bereiken.

Het huidige relatief rooskleurige beeld doet niet-deskundigen zelfs twijfelen aan het waarheidsgehalte van de Russische statistische gegevens. Let wel, de huidige cijfers, want men twijfelde niet toen de natuurlijke bevolking met ruim 900.000 mensen kromp (1999-2002). Voor het gemak werd de demografische achteruitgang voor langere tijd op een miljoen per jaar afgerond.

Het is evenwel moeilijk om te liegen met demografische statistieken. Niet alleen omdat Rusland op dit gebied een open land is, maar vooral omdat overdreven

demografische gegevens doorwerken in de toekomst. Als het geboortecijfer nu bijvoorbeeld lager zou zijn dan wordt verteld, dan heeft dit gevolgen voor het toekomstige geboortecijfer en voor de omvang van de bevolking. Een keertje flink sjoemelen vereist dat demografische gegevens altijd zullen moeten worden vervalst.

Daarentegen zou twijfelen aan de negatieve gegevens van vroeger heel wat logischer zijn geweest. Volgens onofficiële gegevens is de immigratie naar Rusland veel groter geweest. Veel experts denken dat er ruim 15 miljoen migranten in Rusland wonen in plaats van de officiële schatting van 8,5 miljoen. In 2009 sprak de Russische migratiedienst van ruim 10 miljoen migranten, van wie de helft niet-officieel. Het zou zelfs kunnen dat de bevolkingsomvang helemaal nooit gedaald is.

[Terug naar 'Achtergrond'](#)